

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 759/2017-55

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 5. februára 2019 v senáte zloženom z predsedu Rudolfa Tkáčika, zo sudkyne Jany Baricovej a sudcu Sergeja Kohuta o sťažnosti [REDAKOVANÉ], zastúpenej spoločnosťou Lexpert s. r. o., Horná 15, Banská Bystrica, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Roman Dula, vo veci namietaného porušenia jej základných práv na zachovanie ľudskej dôstojnosti podľa čl. 19 ods. 1, na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2, na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práv na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1, na rešpektovanie súkromného života podľa čl. 8 ods. 1 a na účinný prostriedok nápravy podľa čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Krajského súdu v Prešove v konaní vedenom pod sp. zn. 1 To 9/2017 a jeho uznesením z 5. apríla 2017 takto

r o z h o d o l :

1. Základné práva [REDAKOVANÉ] na zachovanie ľudskej dôstojnosti podľa čl. 19 ods. 1, na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2, na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jej práv na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1, na rešpektovanie súkromného života podľa čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Krajského súdu v Prešove v konaní vedenom pod sp. zn. 1 To 9/2017 a jeho uznesením sp. zn. 1 To 9/2017 z 5. apríla 2017 porušené boli.

2. Uznesenie Krajského súdu v Prešove sp. zn. 1 To 9/2017 z 5. apríla 2017 zrušuje a vec vracia Krajskému súdu v Prešove na ďalšie konanie.

3. Krajský súd v Prešove je povinný [REDAKOVANÉ] uhradiť trovy právneho zastúpenia v sume 570,06 € (slovom päťstosedemdesiat eur a šesť centov) na účet jej právneho zástupcu spoločnosti Lexpert s. r. o., Horná 15, Banská Bystrica, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Sťažnosti vo zvyšnej časti nevyhovujú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 27. júla 2017 doručená sťažnosť [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej spoločnosťou Lexpert s. r. o., Horná 15, Banská Bystrica, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Roman Dula, vo veci namietaného porušenia jej základných práv na zachovanie ľudskej dôstojnosti podľa čl. 19 ods. 1, na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného života a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2, na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1, na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práv na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1, na rešpektovanie súkromného života podľa čl. 8 ods. 1 a na účinný prostriedok nápravy podľa čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Prezídia Policajného zboru, úradu hraničnej a cudzineckej polície, národnej jednotky boja proti nelegálnej migrácii, oddelenia operatívnej činnosti a vyšetrovania Východ (ďalej aj „Prezídium Policajného zboru“) v konaní vedenom pod ČVS: UHCP-76/NJ-V-2014, postupom Okresného súdu Prešov (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 5 T 142/2014 a jeho rozsudkom z 25. novembra 2016 (ďalej len „namietaný rozsudok“) a postupom Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 1 To 9/2017 (ďalej len „namietaný postup“) a jeho uznesením z 5. apríla 2017 (ďalej len „namietané uznesenie“).

2. Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľka bola účastníčkou trestného konania vedeného Prezídiom Policajného zboru pod ČVS: UHCP-76/NJ-V-2014 pre zločin obchodovania s ľuďmi podľa § 179 ods. 1 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších právnych predpisov (ďalej len „Trestný zákon“), kde mala postavenie poškodenej. Okresný súd namietaným rozsudkom uznal obžalovaného vinným zo spáchania označeného trestného činu, pričom sťažovateľku ako poškodenú odkázal podľa § 288 ods. 1 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších právnych predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“) s jej nárokom na náhradu škody na civilné konanie. Odvolanie sťažovateľky podané proti namietanému rozsudku pre nesprávnosť výroku o náhrade škody, keď konajúci súd nerozhodol o uplatnenom nároku na náhradu škody priamo v adhéznom konaní, bolo podľa ustanovení § 319 Trestného poriadku zamietnuté namietaným uznesením krajského súdu.

3. Sťažovateľka v sťažnosti poukázala na odôvodnenie namietaného uznesenia krajského súdu, ktorý bol toho názoru, že jej nárok na náhradu škody nebol uplatnený riadne, keďže v ňom uviedla len to, že žiada náhradu škody, ktorú vyčíslila v priebehu ďalšieho konania, a teda takéto podanie nespĺňa kritériá pre riadne uplatnenie nároku, ktoré sú určené ustanoveniami § 287 ods. 1 a § 46 ods. 3 Trestného poriadku. Takisto sťažovateľka prezentovala svoj nesúhlas s odôvodnením namietaného uznesenia krajského súdu, ktorý neprijal jej argumentáciu o tom, že dôvodom nekvalifikovaného uplatnenia nároku na náhradu škody bola nedostatočne poskytnutá právna pomoc, a konštatoval, že ani orgány činné v trestnom konaní a ani konajúci súd „nemajú absolútne žiadne oprávnenie skúmať, či ten, koho si poškodený ako splnomocnenca zvolil, je osobou dostatočne kvalifikovanou“.

4. V sťažnosti sťažovateľka argumentovala, že pochybenia v trestnom konaní vidí predovšetkým v dvoch rovinách:

«... vypustenie časti „v dôsledku čoho [REDAKOVANÉ] trpí od návratu na územie Slovenskej republiky v mesiaci máj 2014 posttraumatickou stresovou poruchou s dobou liečenia nad 42 dní“ zo skutkovej vety trestného činu, z ktorého bol odsúdený uznaný vinným; nerozhodnutie o nároku sťažovateľky ako poškodenej na náhradu škody v trestnom konaní, napriek tomu, že sťažovateľka jasne už v prípravnom konaní prejavila záujem

o náhradu škody, náhrada škody bola podrobne špecifikovaná jej zástupcom ešte pred prvým pojednávaním vo veci, pričom dôvodom pre nerozhodnutie o nároku sťažovateľky v trestnom konaní bolo jednak, že by rozhodovanie o ňom malo vyžadovať ďalšie dokazovanie (podľa Rozsudku) a jednak, že nárok nemal byť v prípravnom konaní uplatnený riadne (podľa Uznesenia), pričom takýmto spôsobom súdy o nároku sťažovateľky rozhodli napriek tomu, že práva sťažovateľky ako poškodenej súvisiace s nárokom na náhradu škody neboli zo strany štátnych orgánov riadne vysvetlené a zabezpečené.»

5. Sťažovateľka v sťažnosti poukázala na relevantnú judikatúru Ústavného súdu Českej republiky a tiež na relevantné právne normy sekundárneho práva Európskej únie, podľa ktorých majú byť poškodeným (obetiam obchodovania s ľuďmi) poskytnuté počas trestného konania osobitné zaobchádzanie a primeraná právna pomoc, a to aj pre účely uplatnenia nároku na náhradu škody.

6. Sťažovateľka je toho názoru, že jej v rámci prebiehajúceho trestného konania „neboli vysvetlené jej práva spôsobom zodpovedajúcim jej rozumovým schopnostiam a psychickému rozpoloženiu. V dôsledku toho došlo do skončenia vyšetrovania len k takému uplatneniu nároku na náhradu škody, ktoré konajúce súdy nepovažovali za riadne a včasné.“.

7. Sťažovateľka takisto uviedla, že v dôsledku pochybení orgánov činných v trestnom konaní a konajúcich súdov musela uplatňovať opravné prostriedky, ako aj podať sťažnosť adresovanú ústavnému súdu, čo má za následok zbytočné prietahy v konaní, a teda porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy.

8. S odkazom na prezentovanú argumentáciu sťažovateľka ústavnému súdu navrhla, aby rozhodol o jej sťažnosti nálezom, ktorým by vyslovil porušenie jej základných práv podľa čl. 19 ods. 1 a 2, čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy a práv podľa čl. 6 ods. 1, čl. 8 ods. 1 a čl. 13 dohovoru Prezídium Policajného zboru v konaní vedenom pod ČVS: UHCP-76/NJ-V-2014, postupom okresného súdu v konaní sp. zn. 5 T 142/2014 a namietaným rozsudkom, namietaným postupom krajského súdu a namietaným uznesením krajského súdu, zrušil namietaný rozsudok okresného súdu a namietané uznesenie krajského súdu

a vrátil vec okresnému súdu na nové konanie a prejednanie a priznal jej tiež náhradu trov právneho zastúpenia.

9. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 759/2017-27 z 12. decembra 2017 prijal sťažnosť sťažovateľky na ďalšie konanie vo vzťahu k namietanému porušeniu jej základných práv podľa čl. 19 ods. 1 a 2, čl. 46 ods. 1 ústavy a práv podľa čl. 6 ods. 1, čl. 8 ods. 1 a čl. 13 dohovoru namietaným postupom krajského súdu a namietaným uznesením krajského súdu. Vo zvyšnej časti sťažnosť sťažovateľky odmietol.

10. Krajský súd vo svojom vyjadrení doručenom ústavnému súdu 12. februára 2018 zaujal k sťažnosti sťažovateľky toto podrobné stanovisko: *«... a/ Ako to už bolo vyššie naznačené, sťažovateľka vyčítala krajskému súdu, že na podklade jej odvolania, teda odvolania poškodenej, nenapravil chyby skutkovej vety rozsudku súdu prvého stupňa, teda výroku o vine, odvolávajúc sa na vymedzený rozsah oprávnenia poškodeného napádať rozsudok súdu prvého stupňa vydaný v trestnom konaní len pre nesprávnosť výroku o náhrade škody. Podľa § 307 ods. 1 písm. c/ Tr. por. ak tento zákon neustanovuje inak, rozsudok môže odvolaním napadnúť poškodený pre nesprávnosť výroku o náhrade škody. V rámci základného trestnoprocesného vzťahu existujúceho vo fáze súdneho konania je jednou zo strán obžalovaný so svojim právom na spravodlivé preskúmanie a rozhodnutie o oprávnenosti jeho trestného obvinenia a druhou stranou tohto vzťahu, ktorá uplatňuje trestné obvinenie, je prokurátor zastupujúci štát. V uvedenom základnom trestnoprocesnom vzťahu, v ktorom sa rozhoduje o otázke viny a trestu, má síce poškodený právo aktívne vystupovať pri zisťovaní skutkového stavu veci, nemá však postavenie strany oprávnenej uplatňovať trestné obvinenie, preto pre uvedenú časť trestného konania nemôže disponovať základným právom podľa čl. 46 ods. 1 ústavy garantujúcim kvalitu súdneho konania, teda spravodlivý proces, a ani právom na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (III. ÚS 17/2015, obdobne III. ÚS 100/2010, I. ÚS 614/2013, IV. ÚS 258/2014). Poškodený, ktorý má v trestnom konaní právo uplatniť nárok na náhradu škody a tento nárok aj uplatnil, je procesnou stranou v tzv. adhéznom konaní (prebiehajúcim kontinuálne so súdnym konaním o vine), v ktorom sa rozhoduje o ním uplatnenom nároku na náhradu škody spôsobenej trestným činom a v rámci ktorého mu je garantované základné právo na spravodlivý proces podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj právo na spravodlivé súdne*

konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (III. ÚS 17/2015, obdobne napr. III. ÚS 100/2010, I. ÚS 614/2013, IV. ÚS 258/2014). Tomu zodpovedá aj právna úprava a síce § 246 ods. 1 písm. d) Trestného poriadku - zák. č. 141/1961 Zb. (teraz § 307 ods. 1 písm. c/ Tr. por. - zák. č. 301/2005 Z.z.), podľa ktorého môže poškodený, ktorý uplatnil nárok na náhradu škody, rozsudok odvolaním napadnúť len pre nesprávnosť výroku o náhrade škody. V zmysle uvedeného ustanovenia Trestného poriadku disponuje poškodený opravným prostriedkom len proti rozhodnutiu prijatému súdom v adhéznom konaní o uplatnenom nároku na náhradu škody, v žiadnom prípade však nemôže napadnúť opravným prostriedkom rozsudok v časti týkajúcej sa rozhodovania o vine a treste obžalovaného. Právna úprava mu pre túto časť rozhodovania opravný prostriedok neposkytuje. V intenciách uvedeného sa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy poškodený v trestnom konaní pred príslušným súdom môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva, ktorým je nárok na náhradu škody. Garancie poskytované citovaným článkom ústavy, ako aj čl. 6 ods. 1 dohovoru garantujúcim právo na spravodlivé súdne konanie sú teda v trestnom konaní vo vzťahu k poškodenému (uplatňujúcemu nárok na náhradu škody) limitované a poskytované len pre adhézne konanie týkajúce sa rozhodovania o nároku na náhradu škody spôsobenej trestným činom. Náležité preskúmanie podozrenia zo spáchania trestného činu, teda vecne správne rozhodnutie o otázke viny a spravodlivé potrestanie páchatel'a nepredstavuje právo poškodeného, ale je oprávnením a povinnosťou štátu, ktorý zabezpečuje ochranu práv a oprávnených záujmov fyzických a právnických osôb, záujmov spoločnosti a ústavného zriadenia Slovenskej republiky, ktorou napĺňa účel trestného práva. (III. ÚS 17/2015, obdobne I. ÚS 409/2014, III. ÚS 100/2010). Z týchto záverov potom vyplýva, že uznesením krajského súdu v časti, v ktorej obmedzil svoju prieskumnú právomoc len na výrok o náhrade škody argumentujúc poukazom na ust. § 307 ods. 1 písm. c/ Tr. por., že nie je oprávnený preskúmať výrok o vine, čoho sa poškodená okrem iného podaným odvolaním, žiadajúc doplniť skutkovú vetu rozhodnutia súdu prvého stupňa, domáhala, nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru.

b/ V ďalšej časti podanej sťažnosti sťažovateľka vyčítala krajskému súdu, že na podklade jej odvolania nerozhodol o jej nároku na náhradu škody s odôvodnením, že jej nárok nebol riadne uplatnený, pretože k neuplatneniu jej nároku na náhradu škody riadne

došlo v dôsledku toho, že práva poškodenej jej neboli vysvetlené spôsobom zodpovedajúcim jej rozumovým schopnostiam a jej psychickému rozpoloženiu. Pokiaľ sťažovateľka považovala za nesprávny dôvod jej odkázania s jej nárokom na náhradu škody na civilný proces prvostupňovým súdom spočívajúci v potrebe ďalšieho dokazovania presahujúceho rámec trestného konania, k tomu je potrebné uviesť, že krajský súd už vo svojom napadnutom uznesení konštatoval, že súd prvého stupňa o nároku poškodenej nemal vôbec rozhodovať, pretože nárok na náhradu škody nebol poškodenou riadne uplatnený a nesprávny výrok o odkázaní nezrušil len z dôvodu, pretože by išlo o rozhodnutie v neprospech poškodenej. Krajský súd teda na podklade odvolania poškodenej nesprávnosť výroku súdu prvého stupňa o potrebe jej odkázania s nárokom na náhradu škody na civilný proces z dôvodu potreby ďalšieho konania presahujúceho rámec odvolacieho konania konštatoval a nesprávny výrok nezrušil len z dôvodu, že by to bolo v neprospech sťažovateľky, a preto považuje túto argumentáciu sťažovateľky v tomto štádiu konania za neopodstatnenú. Podľa § 46 ods. 3 Tr. por. poškodený, ktorý má podľa zákona proti obvinenému nárok na náhradu škody, ktorá mu bola spôsobená trestným činom, je tiež oprávnený navrhnúť, aby súd v odsudzujúcom rozsudku uložil obžalovanému povinnosť nahradiť túto škodu; návrh musí poškodený uplatniť najneskoršie do skončenia vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania. Z návrhu musí byť zrejmé, z akých dôvodov a v akej výške sa nárok na náhradu škody uplatňuje. Podľa § 287 ods. 1, veta prvá, Tr. por. ak súd odsudzuje obžalovaného pre trestný čin, ktorým spôsobil inému škodu, uvedenú v § 46 ods. 1, uloží mu spravidla v rozsudku, aby ju poškodenému nahradil, ak bol nárok riadne a včas uplatnený. Z citovaných ustanovení teda vyplýva, ako to napokon konštatoval aj krajský súd v napadnutom uznesení, že súd v rámci adhézneho konania je oprávnený o nároku poškodeného na náhradu škody voči obžalovanému rozhodnúť len za podmienky, že tento nárok bol uplatnený riadne a včas, teda že poškodený do skončenia vyšetrovania navrhol, aby súd v odsudzujúcom rozsudku uložil obžalovanému povinnosť nahradiť túto škodu, pričom z návrhu je zrejmé z akých dôvodov a v akej výške sa nárok na náhradu škody uplatňuje. V zásade ani sťažovateľka v podanej sťažnosti netvrdila, že by nárok uplatnila riadne, namietala len (ako to už bolo vyššie uvedené), že práva poškodenej jej neboli vysvetlené spôsobom zodpovedajúcim jej rozumovým schopnostiam (nižšie IQ, submisívnosť, oplyvniteľnosť) a jej psychickému rozpoloženiu (posttraumatická stresová

porucha, dlhotrvajúce /viac ako päť hodín/ opakované výsluchy týkajúce sa neprijemných spomienok). Z obsahu spisu je zrejmé, že poškodená bola v prípravnom konaní dvakrát vypočutá, kedy bola o svojich právach poškodenej poučená, čo potvrdila svojim podpisom, taktiež jej boli odovzdané v písomnej podobe informácie pre poškodeného, pričom pri prečítaní zápisnice zo dňa 14.08.2014 a jej podpise bola prítomná aj zamestnankyňa Gréckokatolíckej charity vo Svidníku [REDACTED]. Preto aj keby bolo možné pripustiť, že spomínané informácie pre poškodeného si po dlhom a vyčerpávajúcom výsluchu dôkladne neprečítala, boli jej poskytnuté v písomnej podobe, teda si ich mohla kedykoľvek do skončenia vyšetrovania, či už sama alebo za pomoci inej osoby (aj zamestnankyne Gréckokatolíckej charity, kde v tom čas bývala), v inom pokojnejšom prostredí prečítať, nechať si ich vysvetliť, pokiaľ jej vysvetlenie orgánmi činnými v trestnom konaní nepostačovalo. Poškodená, ako to už bolo vyššie uvedené, v tom čase bývala v Gréckokatolíckej charite vo Svidníku, pričom podľa vyjadrenia svedkyne [REDACTED] [REDACTED], zamestnankyne spomínaného zariadenia, s poškodenou intenzívne spolupracovali v rámci mnohých individuálnych rozhovorov, skupinových terapií a zrejme pod vplyvom tejto spolupráce poškodená oslovila policajtov v dôsledku čoho sa začalo vyšetrovanie trestného činu, ktorého sa voči nej dopustil odsúdený. Potrebnú pomoc poškodenej poskytovali aj v priebehu trestného konania, v dôsledku čoho sa poškodená (aj keď nemusela) dobrovoľne zúčastňovala súdnych pojednávaní s obžalovaným. Nešlo teda podľa názoru krajského súdu, bez akejkoľvek snahy bagatelizovať, či spochybňovať následky trestného činu odsúdeného na poškodenej, o situáciu, keď traumatizovaná obeť s nižším intelektom po výsluchu „zostáva na ulici“, bez zabezpečenia bývania a stravy, teda základných životných potrieb, ktorých akútna potreba vyriešenia v spojení s traumou spôsobenou trestným činom bráni zapodievať sa otázkou uplatnenia náhrady škody v trestnom konaní. Preto, podľa názoru krajského súdu, postup orgánov činných v trestnom konaní pri poučovaní poškodenej o jej právach v dotknutej veci, a to aj v kontexte vyššie uvedeného nie je možné hodnotiť ako nedostatočné nezodpovedajúce záväzkom štátu zabezpečiť osobitné zaobchádzanie s obeťami obchodovania s ľuďmi. Pokiaľ sťažovateľka vyvodila nezrozumiteľnosť poučenia o jej právach ako poškodenej z protokolácie jej výsluchov v prípravnom konaní, pretože v zápisniciach o týchto úkonoch sa uvádza: „Po poučení podľa § 46 ods. 1 Tr. por. uvádzam, že si náhradu škody nežiadam, nakoľko

mi žiadna spôsobená nebola. Bola mi spôsobená len psychická ujma.“ K tomu je potrebné uviesť, že aj z takejto protokolácie je zrejmé, že poškodená si neuplatňuje majetkovú škodu, pretože táto jej spôsobená nebola, čo skutočnosti neodporuje. Nič to ale na veci nemení, že poučenie o tom, čo sa považuje za škodu, o spôsobe jej uplatnenia, o možnosti zvoliť si splnomocnenca, o možnosti poskytnutia bezodplatnej, a to aj právnej pomoci, kto takúto pomoc poskytuje a podobne, poškodená obdržala v písomnej podobe a kedykoľvek sa preto mohla k týmto informáciám vrátiť. Nie je možné súhlasiť s námietkou sťažovateľky, že len advokát je spôsobilý riadne a včas uplatniť nárok na náhradu škody. Podľa názoru krajského súdu, a jeho doterajšej praxe v trestných veciach, uvedenie dôvodu a aspoň minimálnej výšky nároku na náhradu škody nie je tak náročnou požiadavkou, aby ju zvládol len advokát. Býva bežnou a častejšou praxou, že poškodení ani žiadnym splnomocnencom zastúpení nie sú, napriek tomu aj pri nižšom intelektu a vzdelaní sú schopní nárok na náhradu škody riadne a včas uplatniť. Aj keď nepochybne je potrebné obetiam trestných činov a zvlášť obetiam obchodovania s ľuďmi pomoc v trestnom konaní poskytnúť, nie je možné opomenúť, že predsa len nárok poškodeného na náhradu škody voči obžalovanému je nárokom súkromnoprávnej povahy, súd pri rozhodovaní o nároku na náhradu škody nerozhoduje z úradnej povinnosti ale na návrh, ktorý musí spĺňať minimálne požiadavky vyplývajúce z už citovaného ustanovenia § 46 ods. 3 Tr. por. Zhrnúc vyššie uvedené sťažovateľka sa podanou sťažnosťou v podstate domáhala, aby krajský súd napriek výslovnému zneniu vyššie citovaných ustanovení § 46 ods. 3 a § 287 ods. 1 Tr. por. rozhodol o jej nároku na náhradu škody, ktorý nebol riadne uplatnený. V zmysle stabilnej judikatúry ústavného súdu základné právo na súdnu ochranu zaručené v čl. 46 ods. 1 ústavy všeobecný súd nemôže porušiť, ak koná vo veci v súlade s procesnoprávnymi predpismi vzťahujúcimi sa na konkrétne konanie (napr. II. ÚS 181/06). Teda ak orgán štátu aplikuje platný právny predpis, jeho účinky (dôsledky) použitia nemožno považovať za porušenie základného práva alebo slobody (IV. ÚS 122/2013, II. ÚS 81/00, II. ÚS 63/03). Pokiaľ teda krajský súd zamietol odvolanie poškodenej, pretože postupoval podľa platného právneho predpisu konkrétne ustanovení § 307 ods. 1 písm. c/ Tr. por., § 46 ods. 3 Tr. por. a § 287 ods. 1 Tr. por. nemohol porušiť jej práva. Vo vzťahu k námietke, že postupom krajského súdu sťažovateľka prakticky stratila akúkoľvek šancu na odškodnenie v súvislosti s na ňu spáchaným trestným činom krajský súd dodáva, že vychádzajúc z ustanovenia § 1 Tr. por.

účelom trestného konania je náležité zistenie trestných činov a spravodlivé potrestanie páchatel'ov podľa zákona. Uspokojenie nároku poškodeného na náhradu škody medzi základný účel trestného konania, ktorý má verejnoprávnu povahu, teda nepatrí. Zákonná možnosť uplatniť nárok na náhradu škody aj v trestnom konaní je iba zvýhodnením poškodeného, ktorý za splnenia zákonných podmienok, a ak to nebráni účelu trestného konania, môže dosiahnuť uspokojenie svojho súkromnoprávneho nároku prípadne aj v trestnom konaní. Žaloba o náhradu škody v občianskom sporovom konaní je účinný právny prostriedok ochrany základných práv a slobôd poškodeného (primerane II. ÚS 180/2005. IV ÚS 136/2004. IV ÚS 166/2003). Z týchto dôvodov navrhuje krajský súd sťažnosti [REDAKOVANÉ] nevyhovieť.»

Predsedička krajského súdu v predloženej vyjadrení zároveň prezentovala súhlas s upustením od ústneho pojednávania vo veci samej v zmysle § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

11. K stanovisku krajského súdu sa vyjadril právny zástupca sťažovateľky, a to v podaní doručenom ústavnému súdu 8. marca 2018, v ktorom zdôraznil, že zotrúva na dôvodoch podanej sťažnosti, a uviedol tiež, že súhlasí s upustením od ústneho pojednávania v danej veci. K stanovisku krajského súdu predložil právny zástupca sťažovateľky túto podrobnú argumentáciu:

«3. Vo vzťahu k vypusteniu časti „v dôsledku čoho [REDAKOVANÉ] trpí od návratu na územie Slovenskej republiky v mesiaci máj 2014 posttraumatickou stresovou poruchovou s dobou liečenia nad 42 dní“ zo skutkovej vety trestného činu, z ktorého bol odsúdený uznaný vinným Porušovateľ uvádza, že poškodený má právo napadnúť trestný rozsudok pre nesprávnosť výroku o náhrade škody.

4. Trestné konanie bolo vedené práve preto, že na sťažovateľke ako poškodenej bol spáchaný trestný čin. V trestnom konaní má byť spravidla rozhodnuté aj o náhrade škody pre poškodeného (§ 287 ods. 1 Trestného poriadku). Sťažovateľka chápe „spravidla“ tak, že nerozhodnutie o náhrade škody pre poškodeného v trestnom konaní má byť výnimočné.

5. Základným predpokladom pre náhradu škody je uznanie obžalovaného za vinného a tiež riadne vymedzenie skutku, ktorého sa obžalovaný dopustil. Práve z toho ako je skutok vymedzený, možno vyvodit' aj to, či poškodenému týmto konaním bola alebo nebola spôsobená škoda, resp. aká škoda mu bola spôsobená. Sťažovateľka už poukázala na Nález Ústavného súdu Českej republiky č. II. ÚS 3436/14 zo dňa 19.01.2016, ktorý síce potvrdzuje, že trestné konanie predstavuje predovšetkým vzťah medzi páchatel'om a štátom, ale tiež dodáva, že štát má pozitívnu povinnosť zabezpečiť ochranu základných práv napr. aj poškodeného, a to prostredníctvom efektívneho trestného konania. V rámci efektívneho a zákonného trestného konania treba rešpektovať a dodržiavať aj práva poškodeného. Platí to predovšetkým pri trestných konaniach týkajúcich sa najzávažnejších trestných činov, medzi ktoré trestný čin obchodovania s ľuďmi nepochybne patrí. Do ľudskej dôstojnosti a osobnostných práv sťažovateľky bolo zasiahnuté zdrvivujúcim spôsobom, keď obžalovaný zneužil jej zraniteľné postavenie a vykorisťoval ju vo forme prostitúcie.

6. Sťažovateľka má za to, že práve v dôsledku vypustenia časti „v dôsledku čoho [REDAKOVANÉ] trpí od návratu na územie Slovenskej republiky v mesiaci máj 2014 posttraumatickou stresovou poruchovou s dobou liečenia nad 42 dní“ zo skutkovej vety trestného činu, z ktorého bol odsúdený uznaný vinným nebolo v preskúmanom trestnom konaní rozhodnuté o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia sťažovateľky vo výške 21.424,- EUR. Táto výška bola ustálená na základe bodového ohodnotenia psychiatra [REDAKOVANÉ], ktoré bolo do konania predložené ešte pred prvým súdnym pojednávaním. Náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia sťažovateľky bola riadne vyčíslená a bola nesporná. Sťažovateľka má za to, že v dôsledku vypustenia tejto časti zo skutkovej vety trestného činu nie je šanca, aby náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia bola sťažovateľke priznaná aspoň v civilnom procese (je pritom žiadúce, aby sa vyhlo uplatňovaniu náhrady škody v civilnom procese, a to aj s ohľadom na záujem, aby nedošlo k retraumatizácii, resp. sekundárnej viktimizácii sťažovateľky).

7. V preskúmanom trestnom konaní sa rozhodovalo o tom, aký trestný čin bol na sťažovateľke spáchaný. Bolo uznané, že to bol veľmi závažný trestný čin obchodovania s ľuďmi, aj keď bol uznaný len v menšom rozsahu. Spáchaním trestného činu obchodovania s ľuďmi na sťažovateľke bolo hrubým spôsobom zasiahnuté do osobnostných práv sťažovateľky, napriek tomu ani prokuratúra neprejavila záujem, aby na rozdiel od obžaloby

bol skutok obžalovaného v celom rozsahu zahrnutý aj do odsudzujúceho rozsudku – tento záujem prokuratúra neprejavila, nakoľko nepodala odvolanie proti prvostupňovému rozsudku zo dňa 25.11.2016, a to aj napriek žiadosti sťažovateľky zo dňa 07.12.2016 adresovanej Generálnej prokuratúre SR, Krajskej prokuratúre Prešov a aj Okresnej prokuratúre Prešov. Rozsahom skutku zisteného v trestnom konaní sú priamo dotknuté možnosti sťažovateľky dosiahnuť súdnym rozhodnutím odškodnenie, teda rozsah zisteného skutku má priamy dosah na základné, ľudské a občianske práva sťažovateľky. Sťažovateľka znovu zdôrazňuje, že k jednotlivým konaniam treba pristupovať individuálne, zohľadňovať osobitosti prípadu. Inak je potrebné pristupovať k menej závažnému trestnému činu napr. majetkového charakteru a inak k závažnému trestnému činu, ktorým bolo zasiahnuté do ľudskej dôstojnosti, osobnostných, základných a ľudských práv.

8. Vypustenie časti „v dôsledku čoho [REDAKOVANÉ] trpí od návratu na územie Slovenskej republiky v mesiaci máj 2014 posttraumatickou stresovou poruchovou s dobou liečenia nad 42 dní“ zo skutkovej vety trestného činu sa priamo dotýka nároku sťažovateľky na náhradu škody a že sťažovateľka mala právo v tejto časti podať odvolanie, a to obzvlášť na charakter trestného činu ako aj fakt, že prokuratúra odvolanie z neznámych dôvodov nesprávne nepodala. Porušovateľ mohol rozsudok Okresného súdu Prešov zrušiť a napraviť zásah do základných práv sťažovateľky.

9. Porušovateľ vo svojom uznesení zo dňa 05.04.2017, ktorým zamietol odvolanie sťažovateľky, pripustil, že nárok na náhradu škody bol uplatnený včas, zároveň však skonštatoval, že nebol uplatnený riadne, nakoľko podanie splnomocnenkyne poškodenej nespĺňalo kritériá podľa ustanovenia § 287 ods. 1 či 46 ods. 3 Trestného poriadku, a teda z uvedeného dôvodu nemal prvostupňový súd o nároku na náhradu škody vôbec rozhodovať.

10. Sťažovateľka ešte pred skončením vyšetrovania jednoznačne prejavila vôľu, aby bolo v trestnom konaní rozhodnuté o jej nároku na náhradu škody. Uplatnenie nároku na náhradu škody bolo zahrnuté vo vyšetrovacom spise (založené je ešte pred návrhom na podanie obžaloby, ktoré bolo na prokuratúru doručené dňa 24.11.2014), preto nemožno mať pochyb o tom, že nárok na náhradu škody bol uplatnený včas. Aj Porušovateľ pripustil, že nárok na náhradu škody bol uplatnený včas.

11. V zmysle ustanovenia § 46 ods. 1 Trestného poriadku má poškodený právo uplatniť nárok na náhradu škody. V zmysle ustanovenia § 46 ods. 3 Trestného poriadku má poškodený právo navrhnúť, aby súd v odsudzujúcom rozsudku uložil obžalovanému povinnosť nahradiť škodu spôsobenú trestným činom. V zmysle ustanovenia § 47 ods. 6 Trestného poriadku poškodenému, ktorý uplatňuje nárok na náhradu škody a nemá dostatočné prostriedky, aby uhradil náklady s tým spojené, môže v prípravnom konaní po vznesení obvinenia na návrh prokurátora sudca pre prípravné konanie a v konaní pred súdom aj bez návrhu predseda senátu ustanoviť zástupcu z radov advokátov, ak to považuje za potrebné na ochranu záujmov poškodeného. V zmysle ustanovenia § 49 ods. 2 Trestného poriadku (účinného do skončenia vyšetrovania) Orgán činný v trestnom konaní a súd je povinný poškodeného o jeho právach poučiť a poskytnúť mu plnú možnosť na ich uplatnenie.

12. Z obsahu vyšetrovacieho spisu bolo už pri doručení obžaloby na súd zrejmé, napr. že: úroveň intelektových schopností sťažovateľky je v pásme mentálnej subnormy populačného podpriemeru; trpí posttraumatickou stresovou poruchou, pričom jej vznik bol spájaný s konaním obvineného; trpí depresiou; pokúšala sa o samovraždu; je nevyrovnaná s traumatickými udalosťami, ktorých sa konanie týka; má neuspokojivý psychický stav; pochádza z detského domova; býva v charitnom dome; jej príjem nedosahoval ani životné minimum.

13. Ako vyplýva z odbornej literatúry, tak pre ustanovenie zástupcu z radov advokátov v zmysle ustanovenia § 47 ods. 6 Trestného poriadku Za odôvodnené prípady bude potrebné považovať tie prípady, v ktorých orgány činné v trestnom konaní a súd dospejú na základe komunikácie s poškodeným, ktorého spôsobilosť na právne úkony nie je obmedzená, k pochybnostiam o jeho spôsobilosti riadne uplatňovať svoje práva (bez splnenia podmienok na postup podľa § 48 ods. 3), či už vzhľadom na právnu zložitosť veci alebo na subjektívne dispozície poškodeného (Čentěš, J. a kol. Trestný poriadok. Veľký komentár. Eurokódex, 2014, str. 164). Ako vyplýva z bodu 12. tohto podania, tak z vyšetrovacieho spisu bolo zrejmé zlé psychické rozpoloženie sťažovateľky, nižšia úroveň intelektových schopností a tiež majetková núdza sťažovateľky. Tiež bolo zrejmé, že sťažovateľka mala záujem o náhradu škody, pričom s veľkým odstupom času bol prejav splnomocnenkyne poškodenej Porušovateľom vyhodnotený ako nedostatočné uplatnenie

nároku na náhradu škody. Za tejto situácie má sťažovateľka za to, že orgány činné v trestnom konaní a ani všeobecné súdy si náležite nesplnili povinnosť vyplývajúcu z ustanovenia § 49 ods. 2 Trestného poriadku, sťažovateľku náležitým a zrozumiteľným spôsobom nepoučili o jej právach vrátane práva na náhradu škody a podmienok pre jeho uplatnenie (spôsobom pre sťažovateľku zrozumiteľným, pri ktorom by boli zohľadnené aj napr. vek, vyspelosť, intelektuálne a emocionálne schopnosti, gramotnosť a rôzne duševné postihnutia sťažovateľky) a neposkytli jej plnú možnosť na ich uplatňovanie. Neposkytnutie plnej možnosti na uplatňovanie práv sťažovateľky vyplýva aj z toho, že poškodenej nebol ešte pred skončením vyšetrovania ustanovený zástupca z radu advokátov, a to aj bez návrhu sťažovateľky.

14. Nakoľko záujem o náhradu škody je potrebné prejavíť do skončenia vyšetrovania, tak hlavná zodpovednosť za poučenie poškodeného nesú orgány činné v trestnom konaní. V každom prípade, ako už konštatoval ústavný súd v uznesení z 12.12.2017, ktorým prijal sťažnosť sťažovateľky na ďalšie konanie, tak trestné konanie je od začiatku až po koniec proces, v ktorom sa v rámci vykonávania jednotlivých úkonov a realizácie garancií pre ochranu práv a slobôd môžu zo strany orgánov činných v trestnom konaní a súdov naprávať, resp. korigovať aj jednotlivé pochybenia. Ak sa súdu javilo byť uplatnenie nároku na náhradu škody zo strany sťažovateľky nie riadne, tak to nebolo (aj s ohľadom na osobu sťažovateľky) nie riadne len z dôvodu, že si voči nej náležitým spôsobom nesplnili povinnosti orgány verejnej moci - orgány činné v trestnom konaní a súdy. Po podaní obžaloby na súd mal súd napr. možnosť pre závažné procesné chyby vo vzťahu k sťažovateľke v rámci preskúmania obžaloby (§ 241 ods. 1 písm. f/ Trestného poriadku), resp. predbežného pojednania obžaloby (§ 244 ods. 1 písm. h/ Trestného poriadku) vec vrátiť prokurátorovi. Závažné porušenia práv vo vzťahu k sťažovateľke spočívali v tom (keď vychádzame zo záverov Porušovateľa o neriadnom uplatnení nároku na náhradu škody), že sťažovateľka nebola zo strany orgánov činných v trestnom konaní zrozumiteľným spôsobom poučená o práve na uplatnenie náhrady škody a o podmienkach pre náhradu škody (napriek tomu, že sťažovateľka prejavila záujem o náhradu škody), tiež v tom, že sťažovateľke nebol ustanovený advokát, napriek tomu, že z obsahu spisu bolo zrejmé, že sťažovateľka nemá spôsobilosť riadne uplatňovať právo na náhradu škody tak vzhľadom na právnu zložitost' veci ako aj vzhľadom na subjektívne dispozície sťažovateľky.

15. *V rámci podávania poučení poškodenému a poskytnutia poškodenému plnej možnosti na uplatnenie jeho práv treba prihliadať aj na ustanovenie § 287 ods. 1 Trestného poriadku, v zmysle ktorého má byť o náhrade škody poškodeného rozhodované spravidla, teda nerozhodnutie o náhrade škody má byť výnimočné.*

16. *Porušovateľ konštatuje, že sťažovateľke boli odovzdané poučenia v písomnej podobe informácie pre poškodeného, čím zrejme naznačuje, že to malo byť dostatočné poučenie pre sťažovateľku. Sťažovateľka zotrváva na vyjadrení, že odovzдание viacstrannej dokumentácie so zákonnými ustanoveniami nemožno generálne považovať za náležité poučenie poškodeného. Nie každému stačí predložiť ustanovenia zákona, nebolo to dostatočné ani v tomto prípade, keď úroveň intelektových schopností sťažovateľky je v pásme mentálnej subnormy, trestné konanie sa týkalo stresujúcich udalostí, ktoré sťažovateľka zažila, pričom tieto u nej vyvolali posttraumatickú stresovú poruchu a sťažovateľka nemala ani žiadnu skúsenosť s trestným konaním, nie to s uplatňovaním náhrady škody.*

17. *Zo záveru Porušovateľa, že pokiaľ sťažovateľke nepostačovalo vysvetlenie orgánmi činnými v trestnom konaní, tak si to mala nechal vysvetliť nejakou inou osobou je tiež vidieť, že orgány činné v trestnom konaní, ale aj súdy majú tendenciu zbavovania sa svojich povinností náležite poučiť poškodeného a poskytnúť mu plnú možnosť na uplatnenie jeho práv. Navyiac z tohto stanoviska Porušovateľa vyplýva, že podľa Porušovateľa by aktivita mala byť na strane poškodeného, ktorý by sa mal pýtať ak niečomu nerozumie. Podľa názoru sťažovateľky by náležité splnenie poučovacej povinnosti malo spočívať v aktívnom vysvetlení práv poškodeného zo strany orgánov činných v trestnom konaní a súdov. Na to, aby sa sťažovateľka mohla pýtať, musela by mať najskôr nejakú vedomosť/skúsenosť s trestným konaním, čo však nebol prípad sťažovateľky, táto nevedela, že jej môže byť bezplatne ustanovený advokát, ktorý mohol prevziať zodpovednosť za poučovanie sťažovateľky o jej právach a tiež mohol kvalifikovaným spôsobom jej práva vrátane práva na náhradu škody uplatňovať už v prípravnom konaní. Aj v tomto bode uvedené stanovisko Porušovateľa potvrdzuje, že práva sťažovateľky v trestnom konaní neboli dodržané a zo strany orgánov verejnej moci neboli náležite splnené ich povinnosti. Orgány činné v trestnom konaní a súdy celkom zjavne nedostatočným spôsobom splnili záväzky štátu pri zaobchádzaní so sťažovateľkou ako obeťou obchodovania s ľuďmi.*

18. Sťažovateľka sa súdnych pojednávaní zúčastňovala potom ako predseda senátu okresného súdu po jej výsluchu na súde uviedol, že ešte bude na ďalších pojednávaniach možno potrebný jej výsluch a termín pojednávania zobrala sťažovateľka ako strana na vedomie. Žiaľ, zvukový záznam z tohto pojednávania nebol robený.

19. Keď sťažovateľka poukázala na závery zápisníc o jej výsluchoch v prípravnom konaní „Po poučení podľa § 46 ods. 1 Trestného poriadku uvádzam, že si náhradu škody nežiadam, nakoľko mi žiadna spôsobená nebola. Bola mi spôsobená len psychická ujma.“, tak uviedla, že takéto vyhlásenie neurobila. Takéto vyhlásenie bolo do zápisnice zahrnuté zrejme z dôvodu uľahčenia si svojich povinností zo strany vypočúvajúceho.

20. Porušovateľ konštatuje, že nie je možné súhlasiť s námietkou sťažovateľky, že len advokát je spôsobilý riadne a včas uplatniť nárok na náhradu škody. Porušovateľ ďalej konštatoval, že uvedenie dôvodu a aspoň minimálnej výšky nároku na náhradu škody nie je tak náročnou požiadavkou, aby ju zvládol len advokát a že bežnou praxou, že poškodení aj pri nižšom intelektu a vzdelaní sú schopní nárok na náhradu škody riadne a včas uplatniť. V prvom rade sťažovateľka neuviedla, že nárok na náhradu škody možno uplatniť riadne a včas len prostredníctvom advokáta. Podľa názoru sťažovateľky je potrebné každého poškodeného hodnotiť individuálne a nie generalizovať, ako to robí Porušovateľ. Navyiac zo skúseností právneho zástupcu sťažovateľky vyplýva skôr, že o náhrade škody rozhodujú trestné sudy len minimálne a väčšinou len v prípade jednoduchých náhrad škody.

21. Sťažovateľka uplatnila prostredníctvom advokáta nárok na náhradu nemajetkovej ujmy, nárok na náhradu sťaženia spoločenského uplatnenia, nárok na náhradu za vykorisťovanie vo forme prostitúcie. Z argumentácie Porušovateľa uvedenej v predchádzajúcom bode tohto podania by sa mohlo javiť, že tieto nároky na náhradu škody považuje Porušovateľ za jednoducho uplatniteľné, a to aj osobou intelektuálneho podpriemeru, vychovanou v detskom domove, bez vyššieho vzdelania, trpiacou postraumatickou stresovou poruchou spôsobenou udalosťami, z ktorých sa odvíja aj nárok na náhradu škody, osobou, ktorá nemala žiadnu skúsenosť s trestným konaním a uplatňovaním náhrady škody. S takýmto bagatelizovaním veci zo strany Porušovateľa nemožno súhlasiť. Bolo povinnosťou orgánov činných v trestnom konaní a súdov náležite sťažovateľku poučovať o jej právach, poskytnúť jej plnú možnosť na ich realizáciu, pričom

aj s ohľadom na osobu sťažovateľky, závažnosť a náročnosť veci, mal byť sťažovateľke ustanovený zástupca z radu advokátov už v prípravnom konaní.

22. Porušovateľ sa snaží porušenie práv sťažovateľky zľahčovať poukazom na účel trestného konania, ktorý vidí v náležitom zistení trestných činov a spravodlivom potrestaní páchatel'ov. Napriek tomu, že Porušovateľ poukazuje na ustanovenie § 1 Trestného poriadku, tak zrejme cielene opomína zvyšok citovaného ustanovenia, v zmysle ktorého „pričom treba rešpektovať základné práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb“. V trestnom konaní musia byť dodržiavané práva subjektov, ktorých sa konanie týka, vrátane poškodeného. Ved' práve preto, že na poškodenom bol spáchaný trestný čin je vedené trestné konanie.

23. Nemožno generalizovať ani záver, že žaloba na náhradu škody v občianskom sporovom konaní je účinným právnym prostriedkom ochrany základným práv a slobôd poškodeného. V tejto súvislosti sťažovateľka poukazuje aj skôr vznesenú argumentáciu o potrebe rozhodovať o nároku na náhradu škody spravidla v trestnom konaní a tiež potrebu zamedziť sekundárnej viktimizácii obete trestného činu obchodovania s ľuďmi, ktoré obeť bola vykorisťovaná vo forme prostitúcie.

24. Ako vyplýva z ustanovenia § 307 ods. 2 Trestného poriadku, tak osoba oprávnená podať odvolanie proti niektorému výroku rozsudku môže ho napadnúť aj preto, že taký výrok nebol urobený, ako aj pre porušenie ustanovení o konaní, ktoré predchádzalo rozsudku, ak toto porušenie mohlo spôsobiť, že výrok je nesprávny alebo že chýba. Poškodený má teda právo namietat' porušenie svojich práv v dôsledku porušenia ustanovení o konaní, ktoré predchádzalo napadnutému rozsudku. Sťažovateľka má za to, že jej práva boli jednoznačne porušené, keď nebola náležite poučená o jej právach, nebola jej poskytnutá plná možnosť na ich realizáciu, nebol jej ustanovený zástupca z radu advokátov už v prípravnom konaní. Pokiaľ Porušovateľ konštatuje, že nárok sťažovateľky na náhradu škody nebol uplatnený riadne, bolo to v dôsledku porušenia práv sťažovateľky. Okresný súd konštatoval, že sťažovateľka si v konaní uplatnila nárok na náhradu škody (tzn. že tak urobila riadne a včas), ale bola odkázaná na civilný proces z dôvodu, že na preukázania jej nároku malo byť potrebné rozsiahle dokazovanie. Rozhodnutiu a odôvodneniu rozsudku okresného súdu prispôsobila sťažovateľka svoje odvolanie, nezaoberala sa detailnejšie porušeniami jej práv, ktoré spôsobili, že nárok na náhradu škody nebol uplatnený tak, ako

si to predstavoval Porušovateľ ako odvolací súd. V odvolaní sa sťažovateľka sústredila na argumentáciu, že v dôsledku riadneho a včasného uplatnenia nároku na náhradu škody, malo byť o nároku na náhradu škody rozhodnuté už v trestnom konaní a nemalo dôjsť k odkázaniu sťažovateľky na civilný proces.»

12. Ústavný súd v súlade s § 51 ods. 2 zákona o ústavnom súde podaním z 28. marca 2018 upovedomil dotknutú osobu (odsúdeného v trestnej veci sťažovateľky) o možnosti vyjadriť sa k sťažnosti sťažovateľky v určenej lehote, ktorá však uvedenú možnosť nevyužila. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich stanoviskami, ako aj s obsahom súvisiaceho spisu dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

13. Ústavný súd z obsahu sťažnosti a jej príloh, vyjadrení účastníkov, ako aj z obsahu príslušného spisového materiálu a rozhodnutí oboch konajúcich súdov zistil a zrekapituloval si v chronologickom slede tieto relevantné skutočnosti:

Sťažovateľka je poškodenou obeťou zločinu obchodovania s ľuďmi podľa ustanovení § 179 Trestného zákona, ktorý bol spáchaný tak, že odsúdený páchatel uvedeného zločinu využil nepriaznivú sociálnu situáciu sťažovateľky a pod zámienkou zabezpečenia dobre honorovanej práce čašníčky a upratovačky v Taliansku ju zlákal a osobne prepravil do Talianskej republiky, kde ju v období od októbra 2013 do marca 2014 pod vyhrážkami, že ju tu nechá bez finančných prostriedkov, prinútil k vykonávaniu prostitúcie. Trestné stíhanie v prípravnom konaní bolo vykonávané Prezídiom Policajného zboru, úradom hraničnej a cudzineckej polície, národnou jednotkou boja proti nelegálnej migrácii, oddelením operatívnej činnosti a vyšetrovania Východ. Z obsahu zápisníc o výsluchoch vykonaných v prípravnom konaní (14. augusta 2014 a 2. septembra 2014), kde bola sťažovateľka vypočutá ako svedkyňa poškodená, vyplýva, že sťažovateľka nebola zastúpená splnomocnencom a pri prečítaní a podpise jedného z vykonaných výsluchov (14. augusta 2014) bola prítomná pracovníčka charity, v ktorej bola sťažovateľka ubytovaná. V priebehu predmetných výsluchov k svojej osobe sťažovateľka uviedla, že od svojich troch rokov až do devätnástich rokov vyrastala v detskom domove, nepozná svoju pokrvnú rodinu a nie je s ňou v žiadnom kontakte. Pokiaľ ide o vzdelanie, získala

stredné odborné vzdelanie v odbore kuchár – čašník a po opustení detského domova žila v charitnom centre v meste Prešov a aktuálne žije v charitnom dome vo Svidníku patriacom Gréckokatolíckej charite. Zápisnice o výsluchu sťažovateľky, ktoré obsahovali aj predtlač s poučením spočívajúcim v citácií jednotlivých zákonných ustanovení Trestného poriadku potvrdila sťažovateľka svojim podpisom. Rovnako potvrdila svojim podpisom prevzatie tlačív obsahujúcich informácie pre poškodených a o podmienkach odškodňovania osôb poškodených násilnými trestnými činmi. Vo vzťahu k poučeniu sťažovateľky o možnosti uplatnenia nároku na náhradu spôsobenej škody obsahujú predmetné zápisnice o výsluchu sťažovateľky v prípravnom konaní vyjadrenie v tomto znení: „*Po poučení podľa § 46 ods. 1/ Trestného poriadku uvádzam, že si náhradu škody nežiadam, nakoľko mi žiadna spôsobená nebola. Bola mi spôsobená len psychická ujma.*“ Obsahom spisového materiálu v trestnej veci sťažovateľky je aj vyjadrenie splnomocnenca sťažovateľky z 18. novembra 2014, pani [REDAKOVANÉ], v ktorom táto uviedla: „*Dňa 13.11.2014 som bola vyšetrovateľom [REDAKOVANÉ] upovedomená o konaní úkonu preštudovania vyšetrovacieho spisu v uvedenej trestnej veci na deň 19.11.2014 o 13.00 hod. v Košiciach. Vzhľadom k pracovným povinnostiam sa úkonu nemôžem zúčastniť, za čo sa ospravedlňujem. Taktiež som zobrala na vedomie zmenu právnej kvalifikácie skutku [REDAKOVANÉ]. Zároveň ako splnomocnenec poškodenej [REDAKOVANÉ] žiadam o náhradu škody, ktorú vyčíslim v priebehu ďalšieho konania.*“

14. Súčasťou spisového materiálu v trestnej veci sťažovateľky, s ktorým sa ústavný oboznámil, je aj odborné vyjadrenie klinického psychológa označené ako „*Správa zo psychologického vyšetrenia*“ z 3. júla 2014, ktorá obsahuje k osobe sťažovateľky tento odborný záver: „*Ide o pacientku s intelektovými schopnosťami aktuálne rozloženými v pásme subnormy. V oblasti afektivity v popredí impulzívne a záchvatové tendencie, instabilita, vegetatívna labilita a maladaptácia. V interpersonálnej oblasti znížená schopnosť prispôsobivosti, hostilne, agresívne a únikové tendencie. Osobnosť s naznačenými možnými poruchami v oblasti sexuálnych zážitkov?!*“. Spisový materiál zahŕňa aj znalecký posudok znalca z oblasti klinickej psychológie, vypracovaný 23. septembra 2014, ktorý okrem iného obsahuje záver o rozumových schopnostiach sťažovateľky, ako aj záver o dopade vyšetrovaného trestného činu, ktorého je sťažovateľka

obeťou na jej psychické zdravie. V predmetnom znaleckom posudku znalec k rozumovým schopnostiam sťažovateľky konštatuje, že sťažovateľka *„aktuálne disponuje rozumovými schopnosťami situovanými do pásma mentálnej subnormy – populačného podpriemeru /nie defektu/“*. Vo vzťahu k následkom konania páchatel'a vyšetrovaného trestného činu znalec konštatuje, že *«konanie obvineného zanechalo u poškodenej následky v zmysle Posttraumatickej stresovej poruchy, čo ešte dopĺňa prítomnosť veľmi silných depresívnych tendencií, vysokého neuroticizmu, masívneho osobnostného diskomfortu, psychickej nepohody, úzkostných a strachových fenoménov, prezentuje sa i taediū vitae /neschopnosť tešiť sa zo života/, istým spôsobom aj rezignačné tendencie, “porazenectvo“, istá “neochota bojovať“, osobnostná disharmónia a pochyby o sebe samej»*.

15. Namietaným rozsudkom okresného súdu bol obžalovaný uznaný vinným zo zločinu obchodovania s ľuďmi podľa § 179 ods. 1 Trestného zákona, za čo mu bol uložený nepodmienečný trest odňatia slobody v trvaní štyroch rokov, pričom sťažovateľka bola v zmysle § 288 ods. 1 Trestného poriadku odkázaná so svojím nárokom na náhradu škody na civilné konanie s odôvodnením, že *„na preukazovanie takéhoto nároku by bolo potrebné vykonať ďalšie rozsiahle dokazovanie, presahujúce potreby trestného konania“*. O odvolaní sťažovateľky, ktorým napadla výrok prvostupňového rozsudku o náhrade škody, rozhodol krajský súd namietaným uznesením, ktorým jej odvolanie podľa § 319 Trestného poriadku zamietol, dôvodiac poukazom na ustanovenie § 46 ods. 3 Trestného poriadku, podľa ktorého je poškodený povinný uplatniť svoj nárok na náhradu škody najneskoršie do skončenia vyšetrovania, pričom z uplatneného návrhu musí byť zrejmé, z akých dôvodov a v akej výške sa nárok na náhradu škody uplatňuje. Krajský súd v nadväznosti na citované ustanovenie konštatoval, že z obsahu zápisníc o výsluchu sťažovateľky v prípravnom konaní vyplýva, že bola pri každom výsluchu riadne poučená, napriek tomu svoj nárok na náhradu škody síce uplatnila včas, avšak neuplatnila ho riadne, keďže v ňom výšku uplatňovaného nároku nijako nevyčíslila, iba uviedla, že žiada náhradu škody, ktorú vyčíslí v priebehu ďalšieho konania. Krajský súd tak v namietanom uznesení uzavrel, že takéto uplatnenie nároku *„nesplňa kritéria na riadne uplatnenie nároku na náhradu škody tak, ako to vyžaduje ust. § 287 ods. 1 či 46 ods. 3 Tr. por. a z uvedeného dôvodu nemal prvostupňový súd o nároku na náhradu škody vôbec rozhodovať. Nič na tom nemôže zmeniť*

ani tvrdenie poškodenej v tom smere, že pokiaľ nebol nárok uplatnený riadne, malo sa tak stať v dôsledku nedostatočne poskytnutej právnej pomoci poškodenej.“

II.

16. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

17. Sťažovateľka v sťažnosti uplatnila námietku porušenia jej základných práv na zachovanie ľudskej dôstojnosti podľa čl. 19 ods. 1, na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2, na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práv na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1, na rešpektovanie súkromného života podľa čl. 8 ods. 1 a na účinný prostriedok nápravy podľa čl. 13 dohovoru namietaným postupom a namietaným uznesením krajského súdu.

18. Podľa čl. 19 ods. 1 ústavy každý má právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena. Podľa čl. 19 ods. 2 ústavy každý má právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu. Podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydlia a korešpondencie. Podľa čl. 13 dohovoru každý, koho práva a slobody priznané týmto dohovorom boli porušené, musí mať účinné právne prostriedky nápravy pred národným orgánom, aj keď sa porušenia dopustili osoby pri plnení úradných povinností.

19. Sťažovateľka porušenie svojich označených práv vidí v postupe konajúcich súdov, ktoré jej ako obeti zločinu obchodovania s ľuďmi, ktorým bolo hrubo zasiahnuté do jej ľudskej dôstojnosti a osobnostných práv, znemožnili vo vedenom trestnom konaní dosiahnuť primerané odškodnenie.

20. Ústavný súd v rámci svojej rozhodovacej činnosti konštantne judikuje, že je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy), teda garantom ústavnosti, ktorý je povinný chrániť dodržiavanie a rešpektovanie ústavy všetkými orgánmi verejnej moci vrátane všeobecných súdov, pričom pokiaľ ide o medze zasahovania ústavného súdu do rozhodovacej činnosti všeobecných súdov, ústavný súd konštantne zdôrazňuje, že mu neprislúcha hodnotiť správnosť skutkových záverov či právneho posúdenia vecí všeobecnými súdmi, pretože nie je prieskumným súdom, nadriadeným súdom a ani ochrancom zákonnosti. Interpretácia a aplikácia zákonov a ochrana princípov spravodlivého procesu na zákonnej úrovni prislúcha predovšetkým všeobecným súdom. Ústavný súd v zásade nie je povolaný k prieskumu aplikácie podústavného práva a môže tak urobiť iba vtedy, ak zistí porušenie základného práva alebo slobody, pretože základné práva a slobody vymedzujú nielen rámec normatívneho obsahu aplikovaných právnych noriem, ale tiež rámec ich ústavne konformnej interpretácie a aplikácie. Interpretácia zákonných a podzákonných noriem, ktorá nešetří základné práva v čo najvyššej miere za súčasného dodržania účelu aplikovaných právnych noriem, alebo interpretácia, ktorá je v extrémnom rozpore s princípmi spravodlivosti, totiž znamená porušenie základného práva alebo slobody.

21. Ústavný súd si je vedomý tradičnej doktríny, podľa ktorej trestné konanie predstavuje vzťah medzi páchatelom a štátom a ústava negarantuje právo tretej osoby, aby iná osoba bola stíhaná a odsúdená. Na druhej strane ústavný súd akcentuje aj rozhodovaciu prax Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), ktorý vo viacerých svojich rozhodnutiach zdôraznil, že zmluvné štáty dohovoru majú povinnosť chrániť v dohovore zakotvené základné ľudské práva a slobody osôb, ktoré podliehajú ich jurisdikcii, pričom v nevyhnutných prípadoch majú na tento účel využiť aj prostriedky trestného práva. V takomto kontexte ESLP v rozhodnutí M.C. proti Bulharsku č. 39272/98 zo 4. decembra 2003, týkajúcom sa prípadu porušenia práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 dohovoru judikoval, že aj keď je vo všeobecnosti na vôli zmluvných štátov dohovoru, akým spôsobom zaistia ochranu jednotlivcov pred zásahmi iných jednotlivcov do označeného práva, pokiaľ sú v hre základné hodnoty a aspekty súkromného

života, musia zmluvné štáty využiť aj účinné trestnoprávne nástroje, a to nielen zakotvenie príslušných inštitútov a skutkových podstat v pozitívnom práve, ale tiež efektívne vyšetrovania a stíhanie v konkrétnej trestnej veci.

22. Ústavný súd napokon už v minulosti v rámci svojej rozhodovacej činnosti vyzdvihol pozitívny záväzok štátu zabezpečiť efektívne rešpektovanie ľudskej dôstojnosti a súkromia osoby implikujúci požiadavku účinnej trestnoprávnej ochrany, najmä v prípade aktov dotýkajúcich sa telesnej a duševnej integrity jedinca a ďalších základných hodnôt a esenciálnych aspektov súkromného života (pozri napr. III. ÚS 194/06).

23. Ústavný súd je toho názoru, že je úplne namieste dôsledne preskúmať výsledky trestnoprávnej ochrany realizovanej všeobecnými súdmi, ak ide o najzávažnejšie trestné činy, ktoré sú svojou povahou spôsobilé zasiahnuť do práva na ľudskú dôstojnosť, a do osobnostným práv jednotlivcov. Obzvlášť to platí v prípade trestného činu obchodovania s ľuďmi, ktorý bol páchaný pri využití tiesne a závislosti poškodeného za účelom koristníckeho využitia poškodenej osoby na prostitúciu, keďže ide nepochybne o mimoriadne závažný zásah do jej základného práva na zachovanie ľudskej dôstojnosti a osobnostných práv zaručených čl. 19 ods. 1 a 2 ústavy, ako aj čl. 8 ods. 1 dohovoru.

24. V danom prípade sťažovateľky je potrebné zohľadniť aj významné záväzky vyplývajúce v dobe vydania namietaného uznesenia krajského súdu pre Slovenskú republiku z práva Európskej únie, predovšetkým zo smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/36/EÚ o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2002/629/SVV (ďalej len „smernica č. 2011/36/EÚ“).

25. Podľa čl. 7 ods. 2 ústavy Slovenská republika môže medzinárodnou zmluvou, ktorá bola ratifikovaná a vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo na základe zákona alebo na základe takej zmluvy preniesť výkon časti svojich práv na Európske spoločenstvá a Európsku úniu. Právne záväzné akty Európskych spoločenstiev a Európskej únie majú prednosť pred zákonmi Slovenskej republiky. Prevzatie právne záväzných aktov, ktoré vyžadujú implementáciu, sa vykoná zákonom alebo nariadením vlády podľa čl. 120

ods. 2. Z citovanej ústavnej normy vyplýva, že vznik členstva Slovenskej republiky v Európskej únii okrem iného tkvie aj v dobrovoľnom vzdaní sa časti suverenity štátu v prospech Európskej únie. Pritom ide o aj o časť suverenity pri všeobecne záväznom regulovaní spoločenských vzťahov. To jednoznačne vyplýva z druhej vety čl. 7 ods. 2 ústavy. Preto Národná rada Slovenskej republiky síce zostáva stále jediným vnútroštátnym zákonodarným orgánom (čl. 72 ústavy), nie však jediným orgánom oprávneným normovať obsah spoločenských vzťahov na úrovni zákonnej sily. Za určitých okolností teda slovenské orgány aplikujúce právo (aj súdy) musia skúmať nielen vôľu zákonodarcu, ale aj vôľu únijového tvorca zodpovedajúcej právnej regulácie, ktorá je z hľadiska právnej relevancie úpravy správania sa subjektov práva v právnych vzťahoch postavená na roveň, ba niekedy aj nad vôľu zákonodarcu. Formulovaná požiadavka má svoj základ v samotnej ústave, ktorá v čl. 144 ods. 1 sudcom pri rozhodovaní nepredpisuje len viazanosť zákonom ako kvalifikovaným výsledkom realizácie vnútroštátnej zákonodarnej moci, ale aj viazanosť ústavou i samotnou medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 ústavy (pozri III. ÚS 666/2016, III. ÚS 651/2016).

26. Ústavný súd tak upozorňuje, že povinnosťou slovenského vnútroštátneho súdu, ktorá je inkorporovaná aj v základnom práve sťažovateľky na súdnu ochranu, nie je len ústavne konformná, ale aj eurokonformná interpretácia zákonov. Pre aplikačnú prax vnútroštátnych orgánov verejnej moci nadaných právomocou rozhodovať v individuálnych prípadoch to znamená, že stabilita právnych vzťahov a právna istota dôvodne vyžadujú hoci aj zotrvať na právnych konceptoch vyvinutých pred vstupom do Európskej únie, ale ak ide o sféru regulácie únijovým normotvorcom, je potrebné túto konfrontovať s regulačnými predstavami vnútroštátneho zákonodarcu, a v prípade zistenia odchýlky vyvinúť maximálnu snahu o uprednostnenie cieľa stelesneného v právne záväzných aktoch Európskej únie (pozri III. ÚS 666/2016, III. ÚS 651/2016).

27. V konkrétnom prípade sťažovateľky bolo teda povinnosťou všeobecných súdov vykladať príslušné ustanovenia Trestného poriadku, ktoré definujú oprávnenia poškodeného (v prípade sťažovateľky obete obchodovania s ľuďmi) a spôsob uplatnenia nároku na náhradu škody v súlade s ich uchopením v práve Európskej únie, teda eurokonformne.

28. Podľa ustanovení § 46 ods. 1 Trestného poriadku poškodený je osoba, ktorej bolo trestným činom ublížené na zdraví, spôsobená majetková, morálna alebo iná škoda alebo boli porušené či ohrozené jej iné zákonom chránené práva alebo slobody. Poškodený má právo v prípadoch ustanovených týmto zákonom sa vyjadriť, či súhlasí s trestným stíhaním, má právo uplatniť nárok na náhradu škody, robiť návrhy na vykonanie dôkazov alebo na ich doplnenie, predkladať dôkazy, nazerať do spisov a preštudovať ich, zúčastniť sa na hlavnom pojednávaní a na verejnom zasadnutí konanom o odvolaní alebo o dohode o priznaní viny a prijatí trestu, vyjadriť sa k vykonaným dôkazom, má právo záverečnej reči a právo podávať opravné prostriedky v rozsahu vymedzenom týmto zákonom. Podľa ustanovení § 46 ods. 3 Trestného poriadku poškodený, ktorý má podľa zákona proti obvinenému nárok na náhradu škody, ktorá mu bola spôsobená trestným činom, je tiež oprávnený navrhnúť, aby súd v odsudzujúcom rozsudku uložil obžalovanému povinnosť nahradiť túto škodu; návrh musí poškodený uplatniť najneskoršie do skončenia vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania. Z návrhu musí byť zrejmé, z akých dôvodov a v akej výške sa nárok na náhradu škody uplatňuje. Podľa ustanovení § 47 ods. 6 Trestného poriadku poškodenému, ktorý uplatňuje nárok na náhradu škody a nemá dostatočné prostriedky, aby uhradil náklady s tým spojené, môže v prípravnom konaní po vznesení obvinenia na návrh prokurátora sudca pre prípravné konanie a v konaní pred súdom aj bez návrhu predseda senátu ustanoviť zástupcu z radov advokátov, ak to považuje za potrebné na ochranu záujmov poškodeného; posledná veta odseku 2 platí primerane. Skutočnosť, že nemá dostatočné prostriedky, musí poškodený preukázať. Podľa ustanovenia § 49 Trestného poriadku orgán činný v trestnom konaní a súd je povinný poškodeného o jeho právach poučiť podľa tohto zákona a poskytnúť mu plnú možnosť na ich uplatnenie. Podľa ustanovení § 287 ods. 1 Trestného poriadku, ak súd odsudzuje obžalovaného pre trestný čin, ktorým spôsobil inému škodu, uvedenú v § 46 ods. 1, uloží mu spravidla v rozsudku, aby ju poškodenému nahradil, ak bol nárok riadne a včas uplatnený. Ak tomu nebráni zákonná prekážka, súd uloží obžalovanému vždy povinnosť nahradiť neuhradenú škodu alebo jej neuhradenú časť, ak jej výška je súčasťou popisu skutku uvedeného vo výroku rozsudku, ktorým bol obžalovaný uznaný za vinného, alebo ak ide o náhradu morálnej škody spôsobenej úmyselným násilným trestným činom podľa osobitného zákona, ak škoda nebola dosiaľ uhradená.

29. Podľa čl. 9 bodu 3 smernice č. 2011/36/EÚ sú členské štáty povinné prijať potrebné opatrenia, ktorými sa zabezpečí, aby osoby, útvary alebo služby zodpovedajúce za vyšetrowanie alebo stíhanie trestných činov uvedených v článkoch 2 (Trestné činy súvisiace s obchodovaním s ľuďmi) a 3 mali vhodnú odbornú prípravu. Podľa čl. 11 bod 1 smernice č. 2011/36/EÚ sú členské štáty povinné prijať potrebné opatrenia, ktorými sa zabezpečí, aby sa obetiam poskytla pomoc a podpora pred začatím trestného konania, počas neho a primeraný čas po jeho skončení s cieľom umožniť im výkon práv ustanovených v rámcovom rozhodnutí 2001/220/SVV a v tejto smernici. Podľa čl. 12 smernice č. 2011/36/EÚ, ktorý pojednáva o ochrane obetí obchodovania s ľuďmi počas vyšetrowania a trestného konania, sú členské štáty povinné zabezpečiť, aby bol obetiam obchodovania s ľuďmi bezodkladne poskytnutý prístup k právnomu poradenstvu a v súlade s postavením obetí v príslušnom súdnom systéme aj k právnomu zastupovaniu, a to na účely uplatnenia nároku na náhradu škody. Ak obeť nemá dostatočné finančné prostriedky, sú právne poradenstvo a právne zastupovanie bezplatné. Podľa čl. 12 smernice bez toho, aby bolo dotknuté právo na obhajobu, a v súlade s individuálnym posúdením osobnej situácie obeť príslušnými orgánmi sú členské štáty povinné zabezpečiť osobitné zaobchádzanie s obeťami obchodovania s ľuďmi, aby sa predišlo ich sekundárnej viktimizácii, a to tak, že sa v najširšom možnom rozsahu a v súlade s kritériami stanovenými vo vnútroštátnom práve, ako aj s pravidlami týkajúcimi sa diskrečného práva justičných orgánov, praxou a usmerneniami zabráni: a) zbytočnému opakovaniu výsluchov v priebehu vyšetrowania, trestného stíhania a súdneho konania; b) vizuálnemu kontaktu obetí s obžalovanými, a to aj v priebehu výpovede, napr. pri vypočúvaní a krížovom výsluchu, využívaním vhodných prostriedkov vrátane komunikačných technológií; c) výpovedi na verejnom pojednávaní; d) zbytočnému kladeniu otázok týkajúcich sa súkromného a rodinného života. Podľa čl. 17 smernice č. 2011/36/EÚ sú členské štáty povinné zabezpečiť, aby obeť obchodovania s ľuďmi mali prístup k existujúcim systémom odškodnenia obetí úmyselne spáchaných násilných trestných činov.

30. Ústavný súd v prvom rade poukazuje na svoje zistenia sumarizované v bode 13 a 14 odôvodnenia tohto nálezu, ktoré vyplynuli zo spisového materiálu týkajúceho sa veci sťažovateľky. Je nepochybné, že vyšetrowanie v trestnej veci sťažovateľky

v prípravnom konaní vykonávala špecializovaná zložka Policajného zboru, od ktorej by sa očakával kvalifikovaný odborný prístup (pozri čl. 9 bod 3 smernice č. 2011/36/EÚ) k osobe poškodenej ako obeti závažného trestného činu obchodovania s ľuďmi. Jednotlivé informácie prezentované osobou sťažovateľky v rámci vykonaných výsluchov, ako aj odborníkmi, ktorí poskytli pre účely vedeného vyšetrovania odborné poznatky v podobe odborného vyjadrenia a znaleckého posudku, jednoznačne už v prípravnom konaní signalizovali, že v prípade sťažovateľky ide o osobu s intelektuálnym, sociálnym a majetkovým hendikepom znásobeným nepriaznivými následkami trestnej činnosti, ktorá na nej mala byť spáchaná. Sťažovateľka ako laik už počas svojho výsluchu v prípravnom konaní prezentovala, že jej bola spôsobená psychická ujma. Toto vyjadrenie nemohol orgán činný v trestnom konaní ignorovať a prehliadnúť, práve naopak, bol povinný venovať mu náležitú pozornosť z hľadiska možnosti kvalifikácie takejto ujmy ako poškodenia zdravia psychického charakteru. Napokon sťažovateľka ešte v prípravnom konaní uplatnenie nároku na náhradu škody, aj keď v nekvalifikovanej podobe, výslovne prezentovala. Aplikácia ustanovenia § 49 Trestného poriadku, podľa ktorého je orgán činný v trestnom konaní povinný poškodeného o jeho právach poučiť podľa tohto zákona a poskytnúť mu plnú možnosť na ich uplatnenie, s prihliadnutím na povinnosť eurokonformného výkladu dotknutých ustanovení Trestného poriadku, kládla na príslušnú špecializovanú zložku Policajného zboru nároky vykonať náležité (nielen formálne) poučenie sťažovateľky a vytvoriť pre ňu zároveň reálne možnosti smerujúce k uplatneniu jej práv, a to s prihliadnutím na jej individuálne pomery, tak ako to vyžaduje čl. 11 bod 1 a čl. 12 smernice č. 2011/36/EÚ. Sťažovateľke sa malo už v prípravnom konaní dostať zo strany orgánu činného v trestnom konaní poučenie s reálnym obsahom, prípadne profesionálna odborná pomoc v podobe ustanovenia advokáta aj bez žiadosti sťažovateľky. Takýto osobitný prístup k sťažovateľke ako k obeti trestného činu obchodovania s ľuďmi, vyžadovaný citovanými článkami smernice č. 2011/36/EÚ, však realizovaný nebol. Postup orgánov činných v trestnom konaní (v prípravnom konaní) ústavný súd hodnotí ako odporujúci cieľom dotknutej smernice č. 2011/36/EÚ, ktorá pre obeť obchodovania s ľuďmi vyžaduje počas trestného vyšetrovania primerané zaobchádzanie zodpovedajúce ich individuálnym potrebám zohľadňujúcim osobné okolnosti, ako aj fyzické a psychologické následky trestnej činnosti, ktorej bola obeť vystavená. Ústavný súd

považuje rovnako za neakceptovateľný postup krajského súdu, ktorý v namietanom uznesení dôsledok absencie náležitého prístupu k sťažovateľke v prípravnom konaní pripísal na vrub sťažovateľky, a z tohto dôvodu nezohľadnil špecifikáciu uplatneného nároku na náhradu škody v súdnej etape konania, keď už bola sťažovateľka zastúpená kvalifikovaným právnym zástupcom.

31. Podľa ustanovení § 287 ods. 1 Trestného poriadku ak súd odsudzuje obžalovaného pre trestný čin, ktorým spôsobil inému škodu, uvedenú v § 46 ods. 1, uloží mu spravidla v rozsudku, aby ju poškodenému nahradil, ak bol nárok riadne a včas uplatnený. Predmetné ustanovenie Trestného poriadku umožňuje poškodenému, aby už v rámci trestného konania, v medziach tzv. adhézneho konania, dosiahol prisúdenie nároku na náhradu škody. Ústavný súd na tomto mieste opäť poukazuje na prienik vnútroštátneho práva s únijským právom, ktorý implikuje povinnosť konajúceho súdu postupovať a vykladať relevantné procesné ustanovenia týkajúce sa rozhodovania o uplatnenom nároku poškodeného na náhradu škody v súlade s únijskými normami. V tomto smere upriamuje ústavný súd pozornosť na jeden z cieľov smernice č. 2011/36/EÚ, podľa ktorého je u obetí trestnej činnosti, ktoré už utrpeli následky zneužívania a ponižujúceho zaobchádzania, ktoré sa zvyčajne spájajú s obchodovaním s ľuďmi, ako je napríklad sexuálne vykorisťovanie, potrebné zabezpečiť ich ochranu pred sekundárnou viktimizáciou a ďalšou traumou počas trestného konania. Rovnako v zmysle čl. 17 smernice č. 2011/36/EÚ majú mať obeť obchodovania s ľuďmi zabezpečený prístup k existujúcim systémom odškodnenia obetí úmyselne spáchaných trestných činov. V prípadoch obchodovania s ľuďmi, a zvlášť v prípade sexuálneho vykorisťovania je potrebné prihliadať na to, že ekonomická a sociálna situácia poškodenej obeť znásobená rizikom jej sekundárnej viktimizácie jej s veľkou pravdepodobnosťou znemožňuje efektívne sa domáhať ochrany formou uplatnenia nároku na odškodnenie v civilnom konaní. Za danej situácie tak vystupuje do popredia pozitívny záväzok štátu prenesený na všeobecné súdy zabezpečiť u tejto kategórie poškodených efektívnu ochranu ich základných práv prostriedkami trestnoprávnymi. V sťažovateľkinej veci boli konajúce všeobecné súdy povinné reflektovať na pozitívny záväzok efektívnej ochrany sťažovateľky, na ktorej bol spáchaný veľmi závažný trestný čin zasahujúci do jej ľudskej dôstojnosti a osobnostných práv. V uvedenom kontexte bolo úlohou všeobecných

súdov vytvoriť pre sťažovateľku reálne predpoklady účinnej ochrany jej základných práv, teda prejednať sťažovateľkou uplatnený nárok na náhradu škody v adhéznom konaní.

32. V rozpore s uvedenou požiadavkou však okresný súd vo veci sťažovateľky zaujal stanovisko, podľa ktorého sa uplatneným nárokom sťažovateľky na náhradu škody odmietol v adhéznom konaní zaoberať s odôvodnením, že „*na preukazovanie takéhoto nároku by bolo potrebné vykonať ďalšie rozsiahle dokazovanie, presahujúce potreby trestného konania*“. Okresný súd tak na požiadavku pozitívneho záväzku poskytnúť sťažovateľke ako obzvlášť zraniteľnej obeti závažného trestného činu, ktorým bolo zasiahnuté do jej základných práv, efektívnu ochranu priamo v trestnom konaní úplne rezignoval.

33. Ústavný súd už judikoval (I. ÚS 243/07, I. ÚS 155/07, I. ÚS 402/08), že všeobecný súd by nemal byť vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení nekoherentný, t. j. jeho rozhodnutie musí byť konzistentné a jeho argumenty musia podporiť príslušný záver. Súčasne musí dbať tiež na jeho celkovú presvedčivosť, teda na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí, rovnako ako závery, ku ktorým na základe týchto premís dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé. Pokiaľ všeobecný súd dospeje k rozhodnutiu bez toho, aby sa vo svojom rozhodnutí vysporiadal so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami tvoriacimi základ pre toto rozhodnutie, treba rozhodnutie všeobecného súdu považovať za arbitrárne, teda za rozporné s čl. 46 ods. 1 ústavy a s čl. 6 ods. 1 dohovoru (I. ÚS 265/05). Z judikatúry ústavného súdu (III. ÚS 623/2017) ďalej vyplýva, že arbitrárnosť a zjavná neodôvodnenosť rozhodnutí všeobecných súdov je najčastejšie daná rozporom súvislosti ich právnych argumentov a skutkových okolností prerokúvaných prípadov s pravidlami formálnej logiky alebo absenciou jasných a zrozumiteľných odpovedí na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu.

34. S odkazom na predchádzajúci bod odôvodnenia tohto nálezu chce ústavný súd poukázať na časť odôvodnenia namietaného rozsudku okresného súdu, ktoré sa vo svojich dôsledkoch priamo dotýka rozhodovania o rozsahu sťažovateľkou uplatňovaného nároku na náhradu škody spôsobenej trestným činom, ktorého je sťažovateľka obeťou. Okresný súd

v odôvodnení namietaného rozsudku uviedol túto argumentáciu: „... podľa názoru súdu nebolo jednoznačne preukázané, že by v súvislosti s trestnou činnosťou obžalovaného mohla vzniknúť posttraumatická stresová porucha. Obe znalkyne v tejto trestnej veci pripustili možnosť, že posttraumatická stresová porucha mohla vzniknúť aj iným spôsobom, či už vykonávaním prostitúcie dobrovoľným spôsobom a potom na ospravedlnenie tejto činnosti uviesť inú osobu, ktorá sa mala na tomto podieľať, avšak podľa názoru súdu spúšťačom tejto posttraumatickej stresovej poruchy mohlo byť jednoznačne preverovanie svedkyne a poškodenej ohľadom platenia falošnou bankovkou a to vzhľadom na trestnú sadzbu, ktorá pri trestných činoch podľa § 270 a 271 páchatelovi hrozí, čo pripustila [REDAKOVANÉ] (takýto listinný dôkaz bol známy súdu až pri jej výsluchu).“ Takto prezentovaným odôvodnením okresný súd vylúčil právny záver, že poškodenie zdravia sťažovateľky v podobe posttraumatickej stresovej poruchy (ktorá jej bola preukázateľne diagnostikovaná kvalifikovanými odborníkmi) jej bolo spôsobené trestným činom obchodovania s ľuďmi, ktorého je sťažovateľka obeťou a zo spáchania ktorého uznal okresný súd obžalovaného vinným. Ústavný súd sa v tomto smere podrobne oboznámil s celým odôvodnením namietaného rozsudku okresného súdu a konštatuje, že prezentovaný právny záver okresného súdu je arbitrárny. Odborníci (znalci), ktorí realizovali v rámci vedeného trestného konania znalecké dokazovanie a vypracovali znalecký posudok k otázke prítomnosti posttraumatickej stresovej poruchy u sťažovateľky a ktorých zistenia sú podrobne prezentované na stranách 9 až 12 odôvodnenia namietaného rozsudku okresného súdu, jasne vo svojich vyjadreniach konštatovali odborné závery, že „U svedkyne poškodenej v čase znaleckého vyšetrenia zistili, že trpí na posttraumatickú (PSD) stresovú poruchu, ktorá u nej vznikla ako reakcia na mimoriadne intenzívnu stresovú udalosť. Vznik tejto posttraumatickej stresovej poruchy je v príčinnej súvislosti s vyšetrovanou udalosťou ako následok tohto trestného činu. K rozvoju posttraumatickej stresovej poruchy u menovanej dochádzalo postupne od návratu na Slovensko a od 21.8.2014 je menovaná v psychiatrickej ambulantnej starostlivosti ambulancii [REDAKOVANÉ]“. Znalci teda v znaleckých posudkoch označili ako príčinu vzniku predmetnej duševnej choroby sťažovateľky vyšetrovaný trestný čin, ktorý bol na sťažovateľke spáchaný a ktorý z ich odborného hľadiska predstavoval práve tú „mimoriadne silnú stresovú udalosť“, ktorú štandardne psychiatrická prax prezentuje ako príčinu vzniku psychického ochorenia –

posttraumatickej stresovej poruchy. V znaleckom posudku dodatočne okresnému súdu znalci odborne vysvetlili, že bol rozvoj tejto duševnej choroby u sťažovateľky postupný a v rámci tohto rozvoja „*Udalosť, že platila falošnou bankovkou mohla byť spúšťačom takejto posttraumatickej stresovej poruchy.*“. Okresný súd si však zjavne iracionálne (nepochopením odbornej problematiky) zamenil pojem spúšťač s pojmom príčina. Inými slovami, znalci za príčinu diagnostikovanej duševnej choroby sťažovateľky neoznačili, tak ako to nesprávne pochopil okresný súd, platbu falošnou bankovkou (táto okolnosť mohla byť podľa vyjadrenia znalcov iba prechodným spúšťačom), ale za príčinu označili trestný čin obchodovania s ľuďmi, ktorého sa sťažovateľka stala obeťou. Skutkový úsudok okresného súdu, že posttraumatická stresová porucha u sťažovateľky bola spôsobená platbou falošnou bankovou, tak vychádzal z celkom zjavne nesprávnej premisy, keď si okresný súd zamenil pojem spúšťač s pojmom príčina, resp. ich považoval za obsahovo totožné (čo nie je pravdou). Výsledný právny záver, ktorý okresný súd prijal, a síce, že „*nebolo jednoznačne preukázané, že by v súvislosti s trestnou činnosťou obžalovaného mohla vzniknúť posttraumatická stresová porucha*“, sa teda opiera o logicky nesprávny úsudok, na základe čoho kvalifikuje ústavný súd uvedený právny záver namietaného rozsudku okresného súdu ako arbitrárny.

35. Pri posúdení otázky príčiny vzniku psychickej choroby sťažovateľky, ktorá jej bola nesporne diagnostikovaná, bolo úlohou okresného súdu venovať náležitú pozornosť odborným záverom znaleckého posudku, teda sa s nimi oboznámiť s náležitým porozumením a následne ich vyhodnotiť v kontexte posúdenia rozsahu uplatneného nároku sťažovateľky na náhradu škody. Ako vyplýva z predchádzajúceho bodu odôvodnenia tohto nálezu, okresný súd požiadavku oprieť prijatý právny záver svojho rozhodnutia o konzistentné a logické dôvody zjavne nezvládol.

36. Vychádzajúc zo všetkých uvedených čiastkových záverov, ústavný súd kvalifikuje označený postup konajúcich súdov, resp. namietaný postup a namietané uznesenia krajského súdu, ktorý v odvolacom stupni požadovanú nápravu jednotlivých pochybení prvostupňového súdu nezjednal (nepripustne dôvodiac tým, že sťažovateľka neuplatnila svoj nárok na náhradu škody perfektne, teda predpísaným zákonným spôsobom), ako porušenie základných práv sťažovateľky na zachovanie ľudskej dôstojnosti

podľa čl. 19 ods. 1 ústavy, na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy, na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práv na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a na rešpektovanie súkromného života podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

37. V súvislosti s namietaným porušením čl. 13 dohovoru ústavný súd poukazuje na svoju doterajšiu judikatúru, podľa ktorej z čl. 13 dohovoru vyplýva pre fyzické osoby a právnické osoby procesné právo akcesorickej povahy mať účinné právne prostriedky nápravy pred národným orgánom v prípade porušenia ostatných ľudských práv chránených dohovorom (III. ÚS 38/05, II. ÚS 99/2011).

38. Ústavný súd predstavuje v Slovenskej republike posledný inštitucionálny mechanizmus ochrany základných práv a slobôd a ľudských práv a základných slobôd, ktorý nastupuje v prípade zlyhania všetkých ostatných do úvahy prichádzajúcich orgánov verejnej moci. V tejto súvislosti ústavný súd uvádza, že sťažovateľka mala k dispozícii účinný prostriedok nápravy, ktorý aj využila podaním odvolania a ústavnej sťažnosti, a tak bola jej právam poskytnutá ochrana jednak zo strany krajského súdu, ktorý sa odvolaním sťažovateľky zaoberal a rozhodol o ňom, ale aj zo strany ústavného súdu. Ústavný súd preto konštatuje, že v predmetnej veci nezistil súvislosť medzi namietaným porušením čl. 13 dohovoru a namietaným uznesením krajského súdu, preto návrhu v tejto časti nevyhoviel (bod 4 výroku nálezu). Vyslovenie porušenia základných práv sťažovateľky podľa ústavy a jej práv zaručených dohovorom namietaným uznesením krajského súdu napĺňa účel, ktorý sťažovateľka sledovala podaním sťažnosti ústavnému súdu.

III.

39. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti a svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím boli porušené práva alebo slobody, takéto rozhodnutie zruší. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie. Keďže ústavný súd konštatoval porušenie označených základných práv sťažovateľky zaručených ústavou a práv zaručených dohovorom, tak ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia, v zmysle § 56 ods. 2 a 3 písm. b) zákona o ústavnom súde namietané uznesenie krajského súdu zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie (bod 2

výroku nálezu), v ktorom je krajský súd viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v tomto rozhodnutí (§ 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde).

40. Sťažovateľka prostredníctvom svojho právneho zástupcu žiadala, aby jej ústavný súd priznal náhradu trov konania pred ústavným súdom, ktorých výšku špecifikovala celkovou sumou 570,06 €. Pri stanovení výšky priznanej náhrady trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z ustanovení § 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13 ods. 2 a § 14 ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) s tým, že predmet konania pred ústavným súdom (konanie o sťažnosti v zmysle čl. 127 ústavy) je v zásade nevyjadriteľný v peniazoch a je nezameniteľný s primeraným finančným zadosťučinením alebo s hodnotou predmetu sporu, o ktorom sa koná pred všeobecným súdom (napr. I. ÚS 129/03, III. ÚS 11/05, III. ÚS 142/06). Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2017 v konaní pred ústavným súdom sa určí ako 1/6 z výpočtového základu (t. j. zo sumy 884 €), čo predstavuje sumu 147,33 €, a hodnota režijného paušálu predstavuje sumu 8,84 €. Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2018 v konaní pred ústavným súdom sa určí ako 1/6 z výpočtového základu (t. j. zo sumy 921 €), čo predstavuje sumu 153,50 €, a hodnota režijného paušálu predstavuje sumu 9,21 €. Ústavný súd priznal sťažovateľke náhradu trov právneho zastúpenia za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2017 (prevzatie a príprava zastúpenia sťažovateľky a tiež podanie sťažnosti) a za jeden úkon právneho zastúpenia vykonaný v roku 2018 (stanovisko k vyjadreniu krajského súdu), čo celkovo predstavuje sumu 448,16 €. K tomu bolo potrebné pripočítať režijný paušál v celkovej výške 26,89 € a takisto sumu zodpovedajúcu položke platcu DPH. Trovy konania v celkovej sume 570,06 € je povinný zaplatiť sťažovateľke krajský súd na účet jej právneho zástupcu (bod 3 výroku nálezu).

41. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 5. februára 2019